

glec ga

GLEDALIŠČE

Poštnina plačana pri pošti
6104 KOPER – CAPODISTRIA
NDP

Peter Barnes:

Ni tako slabo kot zgloda

Renata Vidič

Samoironija je vedno osvobajajoča

› Občasnik Gledališča Koper
› Letnik XXI › Številka 3
› Maj 2023 › Brezplačni izvod
› ISSN 1854-0449

Peter Barnes

Ni tako slabo kot zgloda

Prevajalec **Srečko Fišer**
Režiserka **Renata Vidič**
Scenograf **Milan Percan**
Kostumografinja **Anja Ukovič**
Avtor glasbe **Mirko Vuksanović**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**

Igralci

Tukaj smo sami petelini

Nobody Here But Us Chickens, 1989

Gospod Orel **Igor Štamulak**
Robi Vrabec **Mak Tepšič**

Še malo zena za začimbo

More Than a Touch of Zen, 1989

Juš Kocjančič Koco **Blaž Popovski**
Davorin Pavlin **Rok Matek**
Gregor Hribernik **Luka Cimprič**

Ni tako slabo kot zgloda

Not As Bad As They Seem, 1989

Pavle Bešič **Igor Štamulak**
Julija **Mojca Partljič**
Edi **Luka Cimprič**

Inšpicient in rekviziter **Matija Šik**.
Tonski tehnik **Alen Kump**. Lučna
tehnik **Vid Prinčič**, **Amar Ferizović**.
Tehnični vodja **Ivo Štokovič**. Odrski
tehnik **Vasja Bradač**. Maskerka **Sara Longar**.
Garderoberka **Anja Ukovič**.
Sceno sta izdelala scenski mojster
Franc Kramperšek in **Vasja Bradač**,
poslikal **Bine Skrt**.

Premiera

12. maja 2023 v Gledališču Koper.

Predstava nima odmora.

Sezona 2022/2023
Uprizoritvev 8

Pogovor z režiserko **Renato Vidič**
pred premiero treh Barnesovih
enodejank

Foto: Jaka Varmuž

Samoiromija je vedno osvobajajoča

Po režiji igre Skrivnostni primer ali kdo je umoril psa, v katerem ima glavni lik razvojno motnjno avtističnega spektra, se s temo hendikepiranosti, z njo pa tudi drugačnosti, kot režiserka srečujete drugič. Gre za naključje ali za osebni interes za tovrstno tematiko?
Gre za naključje in osebni interes hkrati, saj pri izbiri besedil za uprizarjanje dajem prednost tistim, ki obravnavajo ljudi z margine: izobčencem, posameznikom ali skupinam torej, ki

niso v enakovrednem položaju z večino. Gledališče razumem kot prostor, ki mora dati glas ponižanim, zatiranim in prezrtim. Le tako lahko družbi postavlja ogledalo in kaže njene nepravilnosti, kot takšno pa je tudi družbeni korektiv. Samo takšno gledališče me lahko izzove in samo s takšnim gledališčem lahko odpiramo vprašanja, kako pozitivno vplivati na sodobno družbo, kako narediti ta, naš svet boljši in lepši za vse.

Mar niso v središču večine klasičnih in sodobnih dramskih besedil vedno posamezniki ali skupine, ki s svojimi stremljenji in dejanji predstavljajo odklon od večine?

So. Nekdo mora sprožiti konflikt in ohranjati napetost, brez konflikta v gledališču ne gre. Želela sem le poudariti, da se s skupinami, ki v realnem svetu največkrat nimajo glasu, tudi gledališče ne ukvarja prav pogosto; vsaj s posamezniki ali skupinami, ki jih označujemo za hendikepirane, torej ljudi s posebnimi potrebami, ne!

Ste besedilo izbrali prav z mislijo nanje?

Besedilo mi je v branje ponudila Katja (Pegan, umetniška vodja Gledališča Koper, op. avt.), saj ga je poznala še iz časa, ko je bila umetniška vodja Primorskega dramskega gledališča v Novi Gorici. Prebrala sem ga in ga sprejela kot režiserski oziroma uprizoritveni izziv.

V nasprotju s predhodniki – začenši s Tennesseejem Williamsom in njegovo invalidno ter duševno krhko Lauro Wingfield v Stekleni menažeriji –

Foto: Jaka Varmuž

Barnes do hendikepiranosti svojih likov ne kaže sočutja, kakršnega smo vajeni izkazovati ljudem s posebnimi potrebami v vsakdanjem življenju. Kaj nam pravzaprav želi povedati?

Zavzema se za spoštovanje motorično ali mentalno prizadetih in za njihovo enakopravnost. Zaveda se, da hendikepirani ne potrebujejo sočutja ali usmiljenja, da z njunim izkazovanjem hendikepiranim le jemljemo enakopravnost in spoštovanje. Ste kdaj pomislili, kako bi se počutil hendikepirani, če bi mu ob prvem srečanju najprej povedali, kako se vam smili in kako vam je žal za njegovo nesrečo? Najbrž bi se počutil degradirano, kajne! Zato tako kot Barnes tudi sama verjamem,

da so hendikepirani vajeni živeti s svojim hendikepom, da jih nenehno ne zaposluje misel na to, kako bi bilo, če bi ne bili hendikepirani, temveč da poskušajo živeti polno in se realizirati v danostih, ki so jim na voljo. Iz želje po takšnem polnem življenju se na primer tudi naša »junaka« vpišeta na tečaj juda, Julija in Pavle iz tretje enodejanke pa postaneta ljubimca.

Enodejanke torej predstavljajo vpogled v vsakdanji, normalni svet drugačnih, hendikepiranih ljudi z njihovimi slabostmi in vrlinami?

Drži, toda hkrati nam odpirajo nova vprašanja: v *Petelinih* na primer o tem, kdo smo in koliko si dopustimo biti mi sami, v *Ni tako slabo kot zgloda* o tem, zakaj se tudi videči tako radi slepimo oziroma se pogosto pretvarjamo, da česa ne vidimo, *Zen* pa nas spomni, da se v življenju prevečkrat oklepamo ustaljenih vzorcev in da tudi pomanjkljivosti lahko spoznamo za prednosti.

Ker gre za komične enodejanke, se vprašanje ponuja kar samo. Koliko k njihovi komičnosti pripomore prav hendikepiranost likov?

Foto: Jaka Varmuž

Hendikepiranost ni namenjena njihovu smešenju, Barnes jo v mojstrsko napisanem besedilu izrabi le kot enega od elementov, ki dodatno pripomorejo h komičnosti že tako smešnih, skoraj absurdnih situacij. Če poenostavim: komičnost enodejanke *Še malo zena za začimbo* zena za začimbo ni v tem, da na odru opazujemo tresoča se, jecljivoča in brcajoča spastika, temveč v odrski situaciji sami; komično je, da se hočeta naučiti juda, še bolj komična pa je situacija, kako to željo sprejema njun inštruktor: sprva se smejimo njegovim zadregi in nemoči, da bi kar koli storil s spastikom, ki se nista sposobna postaviti v osnovni, stoječi judo položaj, pozneje pa se lahko smejimo

njegovemu nenadnemu miselnemu preobratu in spoznanju o nekoristnosti juda, če je ta primeren le za »čile in zdrave«, ter sklepu, da je »hibo treba spremiti v prednost«.

Enodejanke Ni tako slabo kot zgloda upošteva »zakonitosti« situacijske komedije, v kateri se slepi ljubimec poskuša izmotati iz zakonske spalnice, v katero je pravkar vstopil slepi mož njegove slepe ljubice. Se vam ne zdi, da s padcem slepega ljubimca skozi okno ali s priprtimi prsti na okenski polici Barnes vendarle hodi po robu dobrega okusa?

Ne! Enodejanke je klasična situacijska komedija s povsem klasičnimi komičnimi elementi, kot so skrivanje, padanje, odhod v omaro namesto skozi vrata ... Ker pa gre za like, ki so slepi, kar spoznamo šele takrat, ko v spalnico vstopi prevarani soprog, je njihova slepota le še korak več h komičnosti dogajanja. Barnes se nikoli ne norčuje. Ljubimec pade skozi okno zato, ker je slep, kajti če bi videl, ne bi padel tako kot pade slepi ali pa bi padel zaradi nerodnosti. Če bi videl, bi prav tako pravočasno odmaknil prste in podob-

no. Ponavljam, njihova slepota le pripomore h komičnosti že tako komične situacije, hkrati pa nas, to sem že omenila, spomni na to, kako radi se slepimo in si nočemo priznati stvari, ki jih ne maramo, nočemo videti.

Če bi v dvorani sedel slepi in bi mu razlagali, kaj se dogaja na odru ... Bi se mu dogajanje zdelo smešno?

Zagotovo bi se zabaval in nasmejal!

Se vam zdi, da smo v času vseprisotne in zapovedane »politične korektnosti« izgubili smisel za komično, humor?

Ne, nismo izgubili smisla za komično, zaradi korektnosti se le ne upamo več smejati! Postajamo previdni, bojimo

se, da s smehom ne bi kogar koli prizadeli, užalili. Barnesovo besedilo je res spretno napisano, njegova komičnost je vpisana v njegovem metabesedilu, zato je njegova percepcija odvisna od vsakega posameznega gledalca. Zanj pa je bistveno, kako se sam prepozna v situaciji, ki jo spremlja na odru, koliko samoironije premore. Kdaj se v gledališču smejimo? Takrat, ko nekaj prepoznamo kot naše.

družba, kdo v resnici smo. Ob *Petelinih* vedno pomislim na zgovern primer iz vsakdanjega življenja: ko srečamo znanca, nas ta največkrat nagovori: Zdravo, kako si? Ga res zanima, kako sem? Če bi mu odgovorila po resnici in rekla, da se počutim slabo, bi najbrž ostal brez besed in bi mu bilo žal, da me je sploh ogovoril. Toliko o tem, koliko si danes res dovolimo biti mi sami.

predstavo nenehno namenjati tudi telesu. Ker na spletu nismo našli dovolj posnetkov, iz katerih bi igralca lahko usvojila gibanje, smo se povezali s koprskim centrom za cerebralno paralizo Sonček in njihovo stanovanjsko skupnostjo, v kateri živi fant Mirza; z njim smo obiskali trening inkluzivnega juda v Judo klubu Koper. Namen obiska ni bilo učenje borilne veščine, temveč spoznavanje z njegovim gibanjem pa

domislice. Delo režiserja pri tej uprizoritvi je vse prej kot klasično ali ustaljeno; skupaj z igralci sem morala počakati, da so se na odru vzpostavila razmerja, da so se vse situacije zložile ena v drugo. Pretiravala bi, če bi rekla, da je to besedilo zakleto, je pa zaradi svoje naplstenosti, hkratne zaprtosti in odprtosti zelo, zelo zahtevno, tako zame kot za igralce in nenazadnje tudi gledalca. Ta je pravzaprav tisti, ki bo po videnem na odru in po morebitnem razmisleku končal predstavo.

Gledališka praksa, tudi domača, pozna primere, ko so like s posebnimi potrebami odigrali ljubiteljski igralci z enakimi hendikepi. Ivana Djilas je pred dvema desetletjema režirala igro *Otroci manjšega boga*, v kateri je gluho Saro odigrala gluha ljubiteljska igralka. Je takšen »naturalizem« za gledališko uprizoritev lahko tudi prednost?

Lahko je prednost, seveda pa si moramo najprej odgovoriti na vprašanje, kaj želimo s takšno uprizoritvijo sporočiti gledalcem. V naši uprizoritvi bi hipotetično lahko igrali slepi ali osebe s spastično paralizo, toda gledališče je upodabljaljoča umetnost in ker zaposlujemo šolane igralce, ki so z igralškimi veščinami in študijem sposobni posnemati ljudi s posebnimi potrebami, predstavo ustvarjamo z njimi. To je predstava, v kateri je temeljni nosilec igratec.

Verjamem, da so tudi gluhi, slepi, motorično ali duševno hendikepirani sposobni ustvariti odlično predstavo, kar je nenazadnje na lanskem Primorskem poletnem festivalu dokazala tudi tržaška gledališka skupina Accademia della follia, ki združuje poklicne igralce brez invalidnosti in ljudi s posebnimi potrebami.

Bi se v okviru gledališke šole našega gledališča našel prostor tudi za takšno ustvarjanje?

»Prostor«, o katerem sprašujete, v naši gledališki šoli Mavrična ribica že obstaja. Gledališko šolo je obiskoval deček, ki je jecljal, ko pa smo nastopali, je bil njegov govor normalen; že nekaj časa nas obiskuje avtistični deček, v tej sezoni se nam je pridružila deklica s težavami v duševnem razvoju; v okviru improvizacijskih delavnic nas vsako leto obiščejo varovanci Centra za usposabljanje Elvire Vatovec iz Strunjana, v okviru Gledališkega treninga, ki je namenjen dijakom in študentom, pa se vse pogosteje srečujemo z dislektiki. V naši gledališki šoli je torej dovolj prostora za vse in skupina otroka s posebnimi potrebami vedno zelo dobre sprejme medse.

MIHA L. TREFALT

Avtorjeva opomba

Toliko različnih stanj je, ki človeka hendikepirajo v najširšem pomenu besede – biti Arabec v Izraelu, Jud v Siriji, biti ženska, biti homoseksualen, črn ali reven kjer koli. Te »invalidnosti« preprečujejo ljudem, da bi se normalno odzivali na svoje okolje, jim jemljejo možnosti in ustvarjajo predsodke pri drugih. Vendar vsi pazimo, da tako ali drugače prenašamo invalidnost.

Te igre se ukvarjajo s hendikepiranostjo v ožjem pomenu umske ali fizične prizadetosti, kot je slepota, gluhot, paraliza, mentalna prizadetost; invalidnost torej, ki je predvsem motorična, mentalna ali senzorna prikrajšanost.

Igre ne kažejo nobenega posebnega sočutja ob teh prizadetostih, saj bi sočutje le poudarjalo razlike med hendikepiranimi in tistimi, ki niso na tak način prizadeti; njihov cilj pa je, nasprotno, poudariti podobnosti. Treba je sprejeti, ne sočustvovati.

Res je, da moč, šibkost, ljubezen, sovraštvo prizadete osebe pogosto izvira iz njene hibe. Toda ne vedno. Nekdo je lahko slep, pa je čudovit ljubimec, gluh, pa zna sijajno delati z zapletenim računalnikom, mentalno prizadet, pa je dober športnik ali novinar.

Specifična hiba ne implicira enega samega specifičnega problema. Nekateri, ki so se rodili prizadeti, imajo stabilen dom. Drugi prihajajo iz razbitih družin in bi imeli zaradi te svoje prazgodovine težave navzlic svoji invalidnosti.

Oblast etiketira hendikepirane kot »slepe«, »gluhe«. Lažje je misliti o njih kot o članih skupine, vendar pa učinki hibe niso zmeraj preprosti. Vsaka skupina premore celo vrsto odgovorov na vprašanje, kako se spoprijeti z življenjem. Kajti skupina je sestavljena iz posameznikov, in vsak je absolutno edinstven. Če imajo podobno hibo, še ne pomeni, da so

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

V kolikšni meri je to prepoznavanje povezano z identifikacijo? Gledalec se najbrž le stežka enači z Barnesovimi »junaki«?

Prepoznavamo se na različnih ravneh. Ker ne gre za klasično dramsko besedilo s klasičnim junakom, ki bi stremel k višjim ciljem in s tem gledalcu omogočil identifikacijo, se gledalec lahko identificira z željo obeh spastikov, da presežeta oviro, ki jo predstavljata njuni tresočji se telesi, z močno željo po napredovanju; lahko se identificira z naporu slepega ljubimca, da si reši kožo, ali pa s prvim petelinom, ki, četudi nor, ostaja zvest sebi.

»Petelinja« epizoda, edina, ki si za hendikep jemlje duševno motnjo, je za gledalca morda zahtevnejša, četudi pregovorno radi rečemo, da je od norca do genija le korak. O čem pravzaprav skozi oba petelina spregovori Barnes? O vprašanju in kraji identitete?

Ne gre za krajo ali prilaščanje identitete, situacijo berem in razumem bolj kot poskus približevanja osebi z duševno motnjo, poskus njenega odpiranja, seveda ob predpostavki, da je drugi petelin zdravnik, predstavnik institucije, v kateri je zaprt prvi. Pri *Petelinih* gre zato bolj za vprašanje, kdo zares smo, koliko si – še preden nam »poči film« – dovolimo biti mi sami, si sploh dovolimo pokazati naš pravi obraz, koliko nam to dopušča

H komičnosti enodejank zagotovo pripomore tudi samoironija Barnesovih likov. Imajo posamezne skupine ljudi s posebnimi potrebami tudi v resničnem življenju tako svojstven humor?

Zagotovo imajo njim lasten, torej specifičen humor in zagotovo premorejo veliko mero samoironije, saj je ta – če zanj le zberemo dovolj moči – vedno osvobajajoča. V času študija za predstavo smo se večkrat pogovarjali s terapevti, ki se ukvarjajo z ljudmi s posebnimi potrebami, in med drugim izvedeli tudi to, da se nekateri med njimi med seboj ne kličejo po imenih ali priimkih, temveč po nadimkih, ki jih določajo njihove telesne hibe. Tudi to govori v prid njihovem smislu za humor, ki bi ga večina najbrž označila kot črnega. Ja, vsaka skupnost se šali na svoj račun!

V uprizoritvi srečamo predstavnike treh skupin s posebnimi potrebami: osebo z motnjo v duševnem razvoju, osebo s spastično paralizo in tri slepe. Ena od njihovih karakteristik je tudi specifičen gib; kako so bili igralci kos tej nalogi?

V ekipo sem sprva nameravala povabiti tudi oblikovalko giba oziroma koreografino, vendar so se igralci odločili, da bodo ustrezen gib za njihove vloge našli kar sami. Gibalno najbolj zahtevni sta zagotovo vlogi spastikov, saj mora igratec zaradi konsistentnosti giba, drže in hoje pozornost med

tudi z gibanjem drugih gibalno oviranih ali duševno zaostalih udeležencev treninga. Izkušnja je bil poučna, predvsem pa zelo lepa; spoznali smo, kako sončni, prekipevajoči od energije in zavzeti so hendikepirani judoisti in kako malo imajo skupnega s pojmom zagrenjenosti in samopomilovanja.

Kako pa so se v predstavi znašli »slepik« igralci?

Da so dobili občutek, kako se kot slepi znajti v prostoru, so na vajah poskusili igrati z zavezanimi očmi. Ker pa je Barnes enodejanko napisal tako, da je za gledalca slepota presenečenje, igralci niso imeli tako težke naloge. Ugotovili pa smo, da slepote in spastične paralize ne moremo igrati realistično, saj je Barnes besedilo pisal »v gagu«, ki bi ga popolni realizem porušil.

Znova sva pri besedilu. Poudarili ste že, da je to napisano mojstrsko – zakaj pravzaprav?

Zato, ker ni napisano dobesedno, ker je izmuzljivo in ker, to sem že omenila, deluje na nekakšni metaravnici! Ničesar mu ne moreš odvzeti, vse se povezuje, vse se preliva, kljub naplstenosti ničesar ne poudarja in ničesar ne skriva, za njim ni nikakršne »filozofije«. Situacije moramo na oder postaviti točno tako, kot so napisane, in šele, ko jih postavimo, lahko začnemo raziskovati dalje, iskati nekaj več, dodajati svoje

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Peter Barnes

Dramatik, pisec radijskih in televizijskih iger ter filmski scenarist, občasno tudi gledališki in televizijski režiser lastnih besedil, po mnenju številnih kritikov tudi dve desetletji po smrti in več desetletij, ki nas ločijo od nastanka njegovih najbolj znanih iger, še vedno ohranja sloves dramatika z »edinstvenim slogom«. Kritiki njegove pogosto kontroverzne igre največkrat uvrščajo v psevdohistorijsko žanr (Barnes je v realni zgodovinski čas zavestno vpletel evidentno nenavadne, celo nemogoče osebe in situ-

acije), ker pa se te gibljejo med odrskim realizmom in fantazijskimi prizori, celo karnevalom, v njih pa se farsičnost prepleta s filozofskim diskurzom in družbeno kritiko, jih je (razen številčnosti zasedb in visokih produkcijskih sredstev) nemogoče strniti pod skupni imenovalec. Kljub temu bi mednje lahko uvrstili njegova najpomembnejša dramska besedila: *Vladajoči razred: baročna komedija* (1968), *Leonardo's Last Supper* (1969),

The Bewitched (1978), *Laughter!* (1979), *Rdeče nosove* (1985), *Zaton sonca in slave* (1990).

Barnes se je rodil leta 1931 v delavski družini v Londonu. Po začetku 2. svetovne vojne se družina preselila v obmorsko letovišče, kjer so njegovi starši upravljali zabavišni park in kavarno ob sprehajališču (kar naj bi po mnenju nekaterih raziskovalcev Barnesonove dramatične vplivalo na karnevalski element v njegovih igrah). Čeprav se je po srednji šoli najprej zaposlil v Kraljevem vojnem letalstvu, nato kot uradnik v londonski mestni upravi, je kot petindvajsetletnik začel pisati filmske kritike za londonske časopise, sčasoma tudi filmske scenarije in dramska besedila. Prvi večji gledališki uspeh je dosegel z večkrat nagrajeno igro *Vladajoči razred*, po kateri so pozneje posneli tudi film s Petrom O'Toolom v glavni vlogi.

Barnes je veljal za nekoliko ekscentričnega samotarja. Znano je, da je večino svojih del – teh je okoli 100 – napisal v čitalnici Britanskega muzeja v Londonu (navdih za mnoge so bili prav dokumenti, ki jih je našel v muzeju), pozneje v McDonald'sovi reastavraciji na trgu Leicester. Uspešen je bil tudi kot avtor odrskih priredb in adaptacij del drugih avtorjev (predvsem Jonsona, Wedekinda in Feydeauja), v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja pa se je posvetil pisanju televizijskih in radijskih iger; napisal je tudi nagrajeno BBC-je-

Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

Fotografije z uprizoritve Barnesovih enodejank v SNG Nova Gorica v sezoni 1987/1988. Na fotografijah: Janez Starina, Jože Hrovat (1); Branko Završan, Ivo Barišič (2); Janez Starina, Ivo Barišič, Mira Lampe - Vujičić (3→).

vo serijo z naslovom *Barnesovi ljudje* (*Barnes's People*), v kateri so igrali številni ugledni igralci, med njimi Alec Guinness, Judi Dench, Peter Ustinov, Laurence Olivier in Joan Plowright.

Peter Barnes je umrl leta 2004.

Ni tako slabo kot zgloda

Tri komedijske enodejanke, ki jih je Barnes konec osemdesetih let preteklega stoletja napisal za televizijo in jih pozneje priredil za gledališki oder, si v izvorniku za skupni naslov jemljejo repliko iz prve enodejanke *Tukaj smo sami petelini*, ta pa zaključno »repliko« iz stare angleške šale (in pozneje popevke z enakim naslovom) o kmetu Brownu, ki ga je sredi noči zbudil hrup iz kokošnjaka. Ko se je kmet s puško približal kokošnjaku in zavpil: Kdo je?!, mu je kurji tat v tišino noči odgovoril: Tukaj smo sami petelini, nobenega drugega ni!

V nasprotju z že omenjenimi psevdohistorijskimi igrami, v katerih je Barnes dogajanje vedno postavljaval v preteklost in razkrival notranje nemoči oblasti, njenih želja in apetitov, v enodejankah dejanje razvija v aktu-

alnem času in ponuja pogled v vsakdanji svet neozdravljivo »drugačnih«, umsko ali telesno hendikepiranih ljudi z njihovimi slabostmi in vrlinami.

Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

Predstavijo se nam v komičnih situacijah, ki se izogibajo lažnemu patosu, ki prizadete ljudi najbolj žali in ponižuje. Besedilo ponuja razmislek o tem, kako ostati zvest samemu sebi, kako svoje slabosti, hibe preoblikovati v prednost in kako drugačne še bolj vključiti v družbeni ustroj kot enakopravne člane.

Enodejanke v Barnesovi režiji (zanje je leta 1989 prejel nagrado British Television Society Award) so na britanski televiziji Channel 4 prvič predvajali septembra 1989, v njih pa so med drugim nastopili David Suchet (pozneje najbolj znan po vlogi Hercula Poirota), Nicholas Farrell, Michael Maloney ter nominirane za oskarja Stephen Rea.

Na slovenskih gledaliških odrih smo doslej uprizorili šest iger Petra Barnesja;

SNG Drama Ljubljana je uprizorilo *Vladajoči razred* (r. U. C. Bennholdt-Thomsen, 1973), Slovensko narodno gledališče Nova Gorica *Rdeče Nosove* (r. D. Mlakar, 1986), *Zaton sonca in slave* (r. D. Mlakar, 1995) ter tri enodejanke pod skupnim naslovom *Ni tako slabo kot zgloda* v režiji Jaša Jamnika (1998). **M. L. T.**

Če bi se Jigoro Kano rodil v Kopru ...

Režiserka Renata Vidič ter igralca Rok Matek in Luka Cimprič na »učni uri« v Judo klubu Koper skupaj s hendikepiranimi judoisti, njihovim trenerjem Tomom Dadičem in judoistom dr. Samom Maslešo.

Če bi se Jigoro Kano (ustanovitelj juda 1860–1935) rodil v Kopru na prelomu tisočletja in bi bil uporabnik institucije ter bi na vsak način hotel trenirati judo, bi se mu zlahka dogodila spodaj opisana zgodba. Torej ... Mladi Jigoro se je v svoji ljubezni do

juda in želji, da bi bil kos vrstnikom ter ne bi bil več tarča njihovega posmehovanja, vpisal v judo klub. Njegova težava je bila tudi v tem, da je imel cerebralno paralizo, ki ga je zelo ovirala pri gibanju. Že na prvem treningu je začutil, da je judo tisto, kar si je od nekdaj želel, da je tisto pravo. Sprva je

judo vadil v stari trenirki in majici. Njegova velika želja je bila, da bi si kupil kimono. Videl jih je v velikem trgovskem centru, ki so ga nedavno odprli. Trenerju je vedno znova kazal v pesti kup takratnih tolarjev. Dolgo je bilo denarja za kimono premalo ... Jigoro je vseeno redno ter zavzeto vadil v stari trenirki in stari majici. Čez nekaj časa je bilo privarčevanega denarja dovolj, da si lahko kupi kimono. V navalu navdušenja se je peš odpravil v trgovski center na obrobju mesta, ne da bi o tem obvestil zaposlene v instituciji. Ob prihodu v trgovino je ves srečen iz žepa potegnil šop bankovcev ter nekaj kovancev, ki so se razleteli po pultu in po tleh pred očmi osuple prodajalke. »Kimono!« je zakričal! Zmedena prodajalka v svoji zaprepačenosti ni prepoznala velike želje mladega Jigora, ki si je le želel kupiti kimono. Take izkušnje do sedaj še ni imela, zdelo se ji je, da tukaj nekaj ne more biti v redu, zato je poklicala policijo. Ta je mladega Jigoro pospremila nazaj do institucije. Brez kimona ...

Zgodba je seveda resnična, le da je Jigoro nastopal z nekim drugim, slovenskim imenom. Govori predvsem o nas, o družbi, ki lahko sprejema ali pa ne sprejema, lahko omejuje ali pa ne omejuje, daje ali pa ne daje priložnosti ljudem, ki niso takšni, kot smo sami. Judo kot tak v svoji osnovni filozofiji, že s samim vstopom v dojo

(dvorana, prostor, kjer se aktivnosti izvajajo) od udeleženiha zahteva, da ves svoj »zunanj svet« pustijo zunaj. Z vstopom vanj vsi postanemo enaki, ne glede na naše osebne značilnosti. Z vstopom v dojo in priklonom človek sprejme vlogo judoista, vstopi v svet, v katerem ni razlik. Judoist se prikloni s pogledom v tla, torej popolnoma zaupa nasprotniku, da ga v tem trenutku ne bo ogrožal.

Judo je energija in je sredstvo komunikacije. Judo je pot (v prevodu mehka pot). Judo je sprejemanje različnosti in hkrati dajanje priložnosti partnerju oziroma širši družbi, da ta napreduje.

Judo temelji na dveh temeljnih principih delovanja »seiryoku zenyoku«, ki ga lahko razumemo kot »vloček najmanjše energije za največji učinek«, ter principa »yita kyoei«, ki se nanaša na vsakodnevno delovanje v družbi in temelji na pojmu skupnega dobrega.

Osnovno vodilo je doživljanje posameznika, da ni drugačen, da se doživlja kot judoist in se družijo s preostalimi športniki v običajnem športnem okolju (športna dvorana). Športno okolje (klub) je prostor, kjer se brišejo vse razlike. Medsebojna komunikacija poteka po načelih juda, ki že sama po sebi določajo okvir sobivanja. V trenutku odpadejo tudi vse stigme, ki jih posamezniki nosimo. Ostane le judo in mi.

Slogan, da je »judo več kot šport«, ter da so dimenzije juda vtakane v zakone narave in seveda predvsem v medčloveške odnose, še kako drži. V osnovi se kaže v spoštljivosti do sočloveka, kaže se v življenjskih vrednotah, ki smo se jih že kot otroci učili od naših učiteljev, trenerjev. Tu se skriva razsežnost, ki presega sam športni rezultat in je pot, ki nas z vsakim dnem usmerja na to, da smo boljši ljudje.

Slovenska vključevalna judo zgodba je lep primer sodelovanja številnih judo delavcev v Sloveniji. Je svojevrsten primer tudi za druge športne panoge in zveze, kako v svoje delovanje/življenje enakopravno vključiti vse, ki jim je nek šport blizu, ne glede na vse posameznikove lastnosti, ki ga sicer določajo v običajnem življenju. Pot do te točke, ko se oziramo na prehojeno razdaljo, ni bila lahka, je pa toliko jasnejši in lepši pogled v prihodnost. Je dober primer, kako lahko s sodelovanjem vseh posameznikov, športnikov, staršev, institucij, financerjev in seveda judo klubov še naprej tkemo skupno judo zgodbo ... Dolgoletno delo je postalo prepoznavno in v širšem družbenem prostoru tako rekoč (že) samoumevno.

Vključevalna izkušnja v Judo klubu Koper je, podobno kot so začetki v drugih slovenskih klubih, svoj zagon našla v entuziazmu posameznikov, ki so ne glede na vse ovire (nasprotovanje stroke, institucij, specializiranih športnih organizacij ...) treninge nemoteno izvajali. Iz dneva v dan se je večalo število inkluzivnih judoistov, prav tako pa tudi trenerjev, ki so se v tem delu prepoznali. Vztrajno, predvsem pa filigransko delo z okoljem (lokalna skupnost, invalidske organizacije, različne fakultete, šole ... in seveda panožna JZS) je počasi zgradilo trdne temelje in položaj, ko se z veseljem in ponosom oziramo nazaj. V treh desetletjih nas je združilo in povežalo veliko zgodb posameznikov, ki jim je judo dobesedno spremenil življenje. Če jih poskušam povzeti, se mi zdi pomembno, da je (bil) Judo klub Koper prostor, kjer so se člani inkluzivne sekcije počutili varne in sprejete. Veliko je športnih zgodb posameznikov, še več je življenjskih, ki govorijo o tem, kakšno spremembo jim je judo prinesel v življenje. Navkljub njihovi drugačnosti, oviranosti ali težavi, podobni »kopskemu Jigoru Kanu« z začetka tega zapisa. Čeprav je judoist na tatamiju sam s sabo, je kot igralec na odru, ki ni nikoli sam. Judo je življenje.

I TOMO DADIĆ, SOCIALNI DELAVEC IN TRENER V JUDO KLUBU KOPER

Izbrali prejemnika nagrade tantadruj za življenjsko delo

M. L. T.

Po letu dni se je znova zbrala žirija za nagrado tantadruj za življenjsko delo, ki jo primorska gledališča – Gledališče Koper, Slovensko stalno gledališče iz Trsta in SNG Nova Gorica – podeljujemo ustvarjalcem, za katere menimo, da so v preteklosti s svojim delom najbolj zaznamovali primorski gledališki prostor. Komisija v sestavi gledališki kritik, pesnik in pisatelj **Marij Čuk**, novinarka in komparativistka **Vesna Humar** ter dramaturg in gledališki režiser **Alen Jelen**, ki bo o prejemnikih nagrad odločala do zaključka sezone 2024/2025, je v začetku maja že izbrala nagrajenca/-ko, njegovo/njeno ime pa bodo razkrili teden dni pred slovesno podelitvijo nagrad tantadruj za umetniške dosežke v iztekajoči sezoni, v nedeljo, **11. junija 2023 na vrtu tržaškega muzeja Sartorio**. ■

Foto: Gledališče Koper

V iskanju Julije

Med pripravami na jesensko premiero Shakesperove tragedije *Romeo in Julija*, ki nastaja v sodelovanju z Narodnim gledališčem Republike Srbije iz Banjaluke (BIH), je konec aprila v prostorih omenjenega gledališča potekala avdicija za igralko, ki

Foto: Gledališče Koper

bo nastopila v vlogi Julije. Mlada in obetavna režiserka **Sonja Petrović**, ki je v zadnjem trenutku zamenjala sprva načrtovanega režiserja Marka Misiračo, je izbirala med tremi kandidatkami (vse so članice banjaluškega dramskega ansambla), z argumenti za in proti pa sta ji pri izboru pomagali tudi umetniški vodji obeh gledališč – **Katja Pegan** in **Đurđa Tešić Popović**. Katera med tremi bo kot Julija stopila ob bok slovenskemu **Romeu**, **Maku Tepšiću**, za zdaj ostaja skrivnost. Na fotografiji: režiserka Sonja Petrović, avtor glasbe **Nenad Kojić**, ena od Julij, dramska igralka **Nataša Perić**, in **Mak Tepšić**. ■

Gledališka šola Mavrična ribica na Regijskem srečanju otroških gledaliških skupin v Postojni

Foto: Gledališče Koper

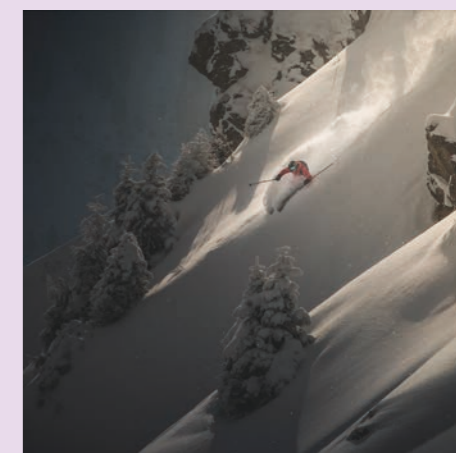
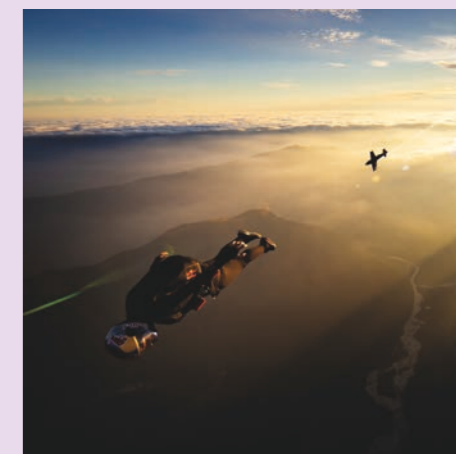
Skupina otrok, ki v gledališki šoli Gledališča Koper Mavrična ribica pod mentorskim vodstvom gledališke pedagoginje Vanje Korenč spoznava osnovne zakonitosti gledališča in gledališke igre, se je s predstavo *Skrivnostni otok* konec marca predstavila na **Območnem srečanju otroških gledaliških skupin v Kopru**, območni selektor, dramski igralec **Gregor Geč**, pa jo je med osmimi ogledanimi predstavami izbral za **Regijsko srečanje otroških gledaliških skupin v Postojni**. *Skrivnostni otok*, v katerem nastopa 8 otrok, si je v Postojni v konkurenci treh uprizoritev ogledal tudi državni selektor, dramaturg in lutkovni animator **Anže Virant**. Če se bo uprizoritev uvrstila na državno srečanje otroških gledaliških skupin, se bo gledališka šola Mavrična ribica s *Skrivnostnim otokom* občinstvu predstavila še 7. ali 8. junija na Ptuju. ■

Sanja Valentin na krilih zimzelenih melodij

Predzadnja premiera Gledališča Koper v tej sezoni, glasbeno-plesna komedija *Sanja Valentin* po motivih monokomedije *Shirley Valentine*, britanskega dramatika, scenarista in glasbenika Willyja Russlla, je izzvenela v glasno skandiranje in zimzeleno popevko legendarne Marjane Deržaj *Ko gre tvoja pot od tod*, ki je bila tudi navdih za uprizoritev v režiji **Katje Pegan**. V naslovni vlogi razočarane 42-letne gospodinje, ki se odloči za »beg« v pristnejše in polnejše življenje, je bila odlična **Anja Drnovšek**, ob njej pa sta nastopila še dramska igralka **Mak Tepšić** in **Mojca Partljič**, pesalci **Angelo Menolascina**, **Dana Petretič**, **Eva Tancer** in **Siniša Bukinac** ter 20-članska **Ženska vokalna skupina Deve OŠ Koper**. ■

Foto: Gledališče Koper

Luka Koper znova za leto dni omogočila delovanje galerije na prostem

Delovanje galerije na obzidju ob koprskem Bastionu, ki smo jo ob 15. obletnici našega gledališča odprli v sodelovanju s komunalnim podjetjem Marjetica Koper, od septembra leta 2018 s sponzorskimi sredstvi omogoča družba Luka Koper. Nedavni podpis pogodbe, s katerim se je družba znova zavezala, da podpre razstavno delovanje za leto dni, bo tako kot doslej na osmih trikrat tri metre velikih razstavnih panojih omogočil postavitev štirih fotografskih razstav v letu 2023. Do konca maja si v Galeriji Luka Koper lahko ogledate razstavo športnih fotografij **Sama Vidica**. ■

Gledališče Koper in Slovensko stalno gledališče

Staša Prah Lepa Vida

(Lepa Vida, 2022)
Krstna uprizoritev

Režiser, skladatelj in scenograf **Marjan Nečak**, dramaturginja **Staša Prah**, oblikovalec giba **Klemen Janežič**, kostumografinja **Jelena Prokovič**, avtor videoprojekcij **Marin Lukanović**, lektor **Martin Vrtačnik**, oblikovalci svetlobe **Marjan Nečak**, **Vid Prinčič**, **Amar Ferizović**, asistentka režije **Renata Vidič**, asistentka kostumografije **Saša Dragaš**.

Igralci: **Anja Drnovšek**, **Rok Matek**, **Danijel Malalan**, **Blaž Popovski**.

Premiera 10. februarja 2023 v Gledališču Koper.

Foto: Dean Grgurica, Studio d'Or

Režijska zamisel Marjana Nečaka je oblikovala naš razcefran, razdrobljen čas, čas, ki je zgubil ravnotežje in hrepenenje, a ga mora za svoje preživetje spet obuditi, z natančnim doziranjem podob in prizorov, psiholoških plasti, travm odhajanja, ločitve in poskusa ponovnega vračanja.

V predstavi je obilica metaforične substance, kar poudarja poetični vidik tragične fabule, ki je ne gre obnavljati, saj je univerzalno poznana. Prizori so navidezno v kaotičnem neskladju, kot ponoreli delci, iz česar pa se je rodila čudežna čustvena harmonija zdaj z ostrimi robovi in kriki, zdaj z nežnimi dotiki hrepenenja, zdaj z molčečo ločitvijo, zdaj z vrnitvijo na tišini morskega vala. Bila je to celovita gledališka predstava z enakovrednim glasbenim deležem, ki je ponekod nadgrajeval oziroma dopolnjeval besedno izrekanje z izpovedjo močno zaznamujočega melosa saksofona v interpretaciji Danijela Malalana ali petjem vseh štirih protagonistov. Skratka, *Lepa Vida* v gledani inačici je lep primer glasbenega gledališča, ki si v zadnjih dveh desetletjih utira pot. /.../

Lepa Vida se je scenografsko dogajala na belem morju, ki se je izkazovalo s svojimi razburkanimi valovi, a tudi

s pomirjajočim brezvetrjem. Na tem morju smo vsi. Uprizoritev nas neizprosno sprašuje, kam pluje naš čoln in če smo se spet pripravljene vrniti k izviru.

■ **MARIJ ČUK**, PRIMORSKI DNEVNIK, 14. FEBRUAR 2023

Če se zdi uprizoritev razpršena in razsediščena, tega ne gre očitati izvedbi, Anja Drnovšek je Vida, centralna figura in osiščica, pri tem, kar je mogoče skrivnostna in neujemljiva, torej tudi nekako fatalna, nikakor ne hrepeneča in ponotranjeno trpeča, Rok Matek in Danijel Malalan sta pevsko perfektna, kot že kdaj prej, Blaž Popovski prinaša v razmerja divjo, tudi neukročeno in polasčevalno moškost. Zdi se, da je glasbeni del močnejši od ostalih in glasba Nečaka je izvedbeno zahtevna, žanrsko raznolika, priklicuje različne stile, tudi historične, vendar vse to ne uspe zlepit nekotične celote, celo songi, ki naj bi bili bolj komunikativni del in udarno lepilo predstave, v splošni odsotnosti fokusa žal nekako zvodeno.

■ **MATEJ BOGATAJ**, SODOBNOST, MAREC 2023

Willy Russell Sanja Valentin

(Shirley Valentine, 1986)

Prevajalka **Tina Mahkota**, avtorica priredbe in režiserka **Katja Pegan**, scenograf **Jaka Ivanc**, kostumograf **Andrej Vrhovnik**, avtor glasbene priredbe **Patrik Greblo**, koreograf **Miha Krušič**, lektor **Martin Vrtačnik**, oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**, dramaturški sodelavec **Matjaž Briški**.

Igralci: **Anja Drnovšek** (*Sanja Valentin*), **Mak Tepšič** (*Costas*), **Mojca Partljič** (*Lili*), **Robert Vatovec** (*pianist*). Plesalci: **Angelo Menolascina**, **Dana Petretič**, **Eva Tancer**, **Siniša Bukinac**. Ženska vokalna skupina **Deve** OŠ Koper, KUD Vrtiljak.

Premiera, 14. aprila 2023 v Gledališču Koper.

Uprizoritev je polna nostalgичnega patosa, ki ga poudarjajo popevke Marjane Deržaj, melanholična, celo romantična, a izjemno tekoča s številnimi režijskimi rešitvami, ki monološko strukturo dinamizirajo z barvitostjo in plesnimi vložki (koreograf Miha Krušič), oziroma z doprinosom še dveh vlog, eksplozivne Lili (Mojca Partljič) ter zvitega osvajačca ženskih src in teles Kostasa (Mak Tepšič). [...]

V vsem sijaju je zablestela Anja Drnovšek v naslovni vlogi Sanje Valentin. Drnovšek z zahtevnimi monološkimi tiradami preigrava ponotranjene podobe, deziluzijo, hrepenenje, resignacijo, novo življenje z enkratnim ob-

Foto: Jaka Varmuž

čutkom za mero, brez kričavih izpadov ali jokavih padcev, kot da bi šlo za pravo življenje zrele osamljene ženske in ne njeno odrsko inačico, taka refleksija pa je med temelji gledališča. Igralkino preigravanje Sanje Valentin je pregneto tudi z melaholičnim humorjem, plesnim letenjem in izjemnimi vokalnimi performansi v interpretaciji znanih in manj znanih melodij iz osemdesetih let prejšnjega stoletja.

V podtonih je igra Anje Drnovšek kot tudi režijske zamisli Katje Pegan o iskanju solidarnosti in tovarištva, kar se je v sodobnem času zabrisalo, tako da ima uprizoritev tudi blago socialno noto. V upodobitvi imajo svojo težo še plesne točke, ki jih zelo dobro odplešejo Angelo Menolascina, Dana Petretič, Eva Tancer in Siniša Bukinac, pa pianist Robert Vatovec.

Foto: Jaka Varmuž

Pravi *happy ending* je zaključek predstave z žensko vokalno skupino **Deve** osnovne šole Koper, tako da je inscenacija *Sanje Valentin* resnično lep gledališki dogodek, ki ne mori že itak načetega optimizma današnjega človeka, nasprotno, na njegov obraz zariše nasmešek in poldrugo uro sproščenosti.

■ **MARIJ ČUK**, PRIMORSKI DNEVNIK, 20. 4. 2023

Lahkotna komedijska predstava teče brez zatikanja, uspešno ohranja osrednji fokus protagonistine življenjske drame in se večinoma večje ogne monodramski nevarnosti monotonosti. Režijsko osmišljena avtorska priredba Katje Pegan namreč v pravih trenutkih pripovedovanje prekucne, prelije, potisne ali preseka s petim in/ali koreografranim prizorom. [...]

Foto: Jaka Varmuž

Seveda pa je večji del živosti predstave odvisen od igralkine pripravljenosti – in Anja Drnovšek med več kot uro in pol trajajočo prisotnostjo na odru dokaže, da občinstvo lahko zapele v Sanjin svet od začetka do konca

predstave. Njeno pripovedovanje je slikovito in spodbuja domišljijo gledalca, da se pred njim izrisujejo osebe in dogodki, o katerih pričuje in v katere občasno govorno (pa tudi telesno) vskoči Sanja Valentin Anje Drnovšek. Igralka je kljub obilici besedila zelo dobro govorno pripravljena, govorica pa v pravšnji meri zabeljena (lektor Martin Vrtačnik). [...]

Koprška *Sanja Valentin* je spretno postavljena in predstavljena – in čeprav mestoma karakterni in sporočilno poenostavljena – doseže, da Sanjino osrednje vprašanje, njeno iskanje sebstva, resonira.

■ **ANA OBREZA**, WWW.SIGLEDAL.ORG, 24. 4. 2023

Monološke izvedbe Anje Drnovšek so spretne in intenzivne, z igro jih podpira ravno prav, da ne prestopi meje karikiranosti, da gledalca zabava, a v njem vzbuja tudi sočutje. Da nas z monologi spušča v svoj notranji svet, nam postane jasno, ko si razčistimo časovna razmerja: od začetnega vtisa, da o vsem poslušamo *post festum*, se vse bolj premikamo v tukaj in zdaj, nazadnje celo v zamišljeno bližnjo prihodnost. Sanjino notranje razpoloženje kot leitmotivi spremljajo melodije pesmi Marjane Deržaj: kdaj bolj diskretno, le v klavirski izvedbi, drugič na ves glas, ko zadoni ansambel in Sanja tudi zapoje. Kot leitmotivi so posrečena domislica, sicer je vključitev Marjaninih melodij bolj *hommage* veliki dami kot nekaj, kar predstavi res doda vrednost – razen, če jih sprejmemo kot pozitivne točke, kot pripomočke, ki dinamizirajo sicer bolj statično zvrst monodrame. Za slovenskega gledalca pa imajo seveda tudi to vlogo, da vsebino o sicer občečloveškem položaju približajo njegovemu svetu in izkušnji.

■ **MIHA ZOR**, RADIO SLOVENIJA, 16. APRILA 2023

Gleda ■ Letnik XXI, številka 3 ■ Izdajata Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajateljico Katja Pegan in Mara Ambrožič Verderber ■ Urednik Miha L. Trefalt ■ Lektorica Alenka Juvan ■ Tisk Tiskarna Vek Koper ■ Naklada 1.300 izvodov ■ Koper, maj 2023 ■ Izid so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper, Občina Ankaran in Občina Piran ■ Na naslovnici: fotografija s predstave *Ni tako slabo kot zgloda*, Petra Barnes, Gledališča Koper. Fotograf Jaka Varmuž ■ Na zadnji strani: Andrej Škufca, *Synthetic Zero*, 2019, 500 x 700 cm. Fotograf Jaka Babnik

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTA' DI CAPPORIESTRA

Občina Ankaran
Comune di Ancarano

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO